

Документација гробља Мирогој о страдању козарске дјеце

Марина Љубичић

UDK 343.819.5-053.2(497.13)"1941/1945"

DOI: 10.7251/TOP1703109LJ

Кустос, историчар; Меморијални
музеј на Мраковици;
marinaljubicic81@gmail.com

Апстракт: Рад има за циљ да представи документацију о страдању козарске дјеце, коју је у архиви гробља Мирогој пронашао Душко Томић, загребачки асистент Драгоја Лукића¹, као и ону коју је, негдје у исто вријеме, пронашао др Миљенко Аљиновић, у архиви Клинике за инфективне болести „Др Фран Михаљевић“. Ради се о ратној архиви из 1942. године, односно „историји болести“ дјеце која су прошла кроз ову клинику.² Обје архиве копиране су и поклоњене Меморијалном музеју на Мраковици. Како би до оригиналне архивске грађе данас вјероватно било тешко доћи, рад има за циљ не само да подсјети

¹ Душко Томић био је дугогодишњи асистент и сарадник Драгоја Лукића. Ба- већи се судбинама козарске дјеце након офанзиве на Козару, љета 1942. го- дине, дошао је и до загребачког гробља Мирогој, на ком се, на парцели 142, налази споменик козарској дјечи. Како се на споменику налази само шутири податак о овој дјечи: „Овдје је сахрањено између три и четири стотине дјеце Козаре и Поткозарја“, Томић је настојао да о овој дјечи пронађе што више података, као и да утврди њихов тачан број. Стјепан Бартолић, тадашњи ди- ректор Градских гробаља у Загребу, 17. фебруара 1986. године дао је То- мићу на увид и истраживање документацију о козарској дјечи покопаној на парцели 142 гробља на Мирогоју.

² Ову документацију открио је др Миљенко Аљиновић, лекар Завода за заш- титу здравља града Загреба, у архиви Клинике за инфективне болести „Др Фран Михаљевић“. Југословенској јавности представљена је 25. јануара 1986. године. Ради се о архиви ове клинике у којој се налазе регистровани пацијенти из љета 1942. године, дјеца Козаре насилно отргнута од родите- ља и смјештена у загребачка прихватилишта (Завод за одгој глухонијеме дјеце, Јеронимску дворану и др.), или у злогласном дјечјем логору у Јастре- барском, одакле су довожена у ову, тада познату као „Кужну болницу“, од- носно Градску болницу за заразне болести (новине „Арена“ од 5.2.1986. го- дине).

на постојање ове документације, него и да на основу њене анализе прикаже што више података, који би евентуално могли да послуже неком обимнијем истраживању.

Кључне ријечи: документација гробља Мирогој; „разгледнице“; страдање козарске дјеце

Увод

Документација гробља Мирогој састоји се од 862 картона умрле дјеце, тзв. „разгледница“, груписаних по посљедњем пребивалишту покојника, односно:

- Градска болница за заразне болести - **335** „разгледница“
- Дјечја клиника у Загребу - **17**
- Болница „Сестара Милосница“ - **3**
- Раскужна постаја - **12**
- Закладна болница „Ребро“ - **7**
- Завод за одгој глухонијеме дјеце, Илица 83 - **85**
- Дјечје прихватилиште дома хрватских учитеља у Загребу, Кукуљевићева 19 - **34**
- Дјечји дом „Јосиповац“ - **352**
- Дјеца умрла код усвојитеља - **9**
- Зубна клиника Загреб - **2**
- Дјечји дом, Богишићева 9 - **1**
- Непознато - **2³**

Ова дјеца доведена су из наведених прихватилишта и сахрањена на парцели 142 гробља Мирогој. И поред тога што се на парцели налази споменик на ком је записано да су ту сахрањена дјеца са Козаре, до данас није разјашњено да ли су у гробници покопана само дјеца са Козаре и Поткозарја или су у гробницу сахрањивана и дјеца из других мјеста. Саме „разгледнице“ не могу, нажалост, пружити поуздан одговор, јер се на свакој од њих не налазе подаци о мјесту рођења дјетета, на већини њих ни пуно име и презиме.

И поред тога што не пружају одговор на ово питање⁴, из њих сазнајемо доста тога о судбини дјеце након офанзиве на Козару. На

³ Меморијални музеј на Мраковици, ф. 24.

мањем броју „разгледница“ забиљежено је из ког логора је дијете допремљено у одређено прихватилиште. Све „разгледнице“ садрже податке о дану и сати смрти и датуму покопа, док су на свим забиљежене болести од којих је дијете боловало, односно узрок смрти.

Даље у тексту биће приказано бројно стање, старосна и полна структура дјете, име и презиме, као и вјероисповијест тамо гдје је то било могуће утврдити.⁵

Градска болница за заразне болести, Мирогојска 8, Загреб

Ова документација је најпотпунија, јер поред 335 картона, тј. „разгледница“, пронађених на Мирогоју, садржи и 55 картона, односно „историја болести“, које је пронашао др Миљенко Аљиновић. Ове двије документације у потпуности се допуњају. „Разгледнице“ су груписане према подацима:

- са пуним именом и презименом,
- само име или само презиме,
- без имена и презимена.

Са њуним именом и њрезименом:

Укупно 212 „разгледница“ садрже пуно име и презиме, често и име оца и мајке, као и мјесто рођења. Од овог броја дјете сахрањене на Мирогоју, њих 93 су биле дјевојчице, а 119 дјечаца.

---

⁴ У прилог тврдњи да се у гробници налазе дјеца са Козаре, може се узети и изјава Јосипа Павичића, једног од гробара на Мирогоју: „Нас гробара било је више од 40 и покапали смо све, па кад нам је додијељено да покопамо дјецу, морали смо то чинити као и сваки други посао. Заједничку гробницу на пољу 142, звали смо 'Козара'. Дјецу су довозили у дрвеним сандуцима, а у већим је било више дјете.“ Д. Лукић, *Родишељ њокошеној нарашњаја*, Београд, 2008.

⁵ Важно је напоменути да је о овој документацији писао управо Душко Томић, у својој књизи *Пушевима смрти козарске дјете* у издању Националног парка „Козара“. Томић описује своје трагање за овом документацијом, доноси сјећања људи који су као дјеца преживјели усташке логоре, а на крају је дат списак умрле дјете.

Сџаросна сџрукџура:

0-1 годи- не	1-2	2-4	4-6	6-8	8-10	10-12	12-14	Без оз- наке
6	47	39	29	15	11	11	6	46

Њих 205 било је православне вјероисповијести, шест римокатоличке и једно исламске.⁶

Сџисак:

1. Бастак (Стојан и Милица) Љиљана, рођена 1940. године, родно мјесто Млака
2. Павлица Даница, 2 године
3. Мирјанић Коса, 2 године
4. Мраковић Љубица, 10 година
5. Миљеновић Милица, 3 године
6. Мостарац Љуба, 4 године
7. Палинац Љуба, 4 године
8. Поповић Љубица,
9. Раонић (Михајла и Милке) Станка, 10 година
10. Рончевић Смиљана, 14 година
11. Соврљуга Ружа, 2 године
12. Стојановић Душанка, 2 године
13. Михајловић Радојка, 4 године
14. Мишић Душанка, 2 године
15. Ненадивић Даринка, 2 године
16. Остојић Мира, 5 година
17. Малетић Боса, 2 године
18. Бабић Радојка, 5 година, Босанска Дубица
19. Мисимовић (Стојана и Милке) Видосава, 12 година, Сојак, Босанска Градишка
20. Ковљан Зорица, 9 година
21. Какић Милева, 1 година
22. Буразор Љубица
23. Плетикоса Деса
24. Хаџић Вукосава, 3 године
25. Укван Стана, 1 годину

⁶ Меморијални музеј на Мраковици, ф. 24, 1/169-1/377.

26. Вилендачић Стојка
27. Сушић Нада, 2 године
28. Мутавац Радмила, 3 године
29. Злојутро Милка, 4 године
30. Злојутро Марица
31. Сибинчић Драгица, 10 година
32. Секулић Радојка, 2 године
33. Маркиш Милка, 11 година
34. Матаруга Невенка, 2 године
35. Милајац Милена, 4 године
36. Микић Радојка, 5 година
37. Дакић Боса, 6 година
38. Дакић Доста
39. Драгинић Сока, 5 година
40. Драгојевић Зорка, 3 године
41. Ђурин Боса, 6 година
42. Дундић Гордана, 1 година
43. Ероп Јованка, 2 године
44. Ћирић Душанка
45. Бјеливук Марија
46. Глишић Јованка, 2 године
47. Стојкрпа Мица, 5 година
48. Сенић Света, 6 година
50. Чађо Јелена, 8 година
51. Малетић Стоја
52. Момчиловић Милосава, 8 година
53. Кос Миљана, 3 године
54. Ручнов Зорка, 5 година, Марковац, Дубица
55. Станивуковић (Милосав и Милка) Љуба, 8 година, Млака
56. Беливук Сека
57. Баистић Јела, 8 година
58. Биља Невенка, 7 мјесеци
59. Бјелић Даница, 10 година
60. Аџић Даница
61. Адамовић Невенка, 2 године
62. Чевисовић Мира, 3 године
63. Балабан Драгиња, 18 мјесеци
64. Пајић Нада, 2 године
65. Пантелић Марија, 11 година
66. Божић Драгица, 5 година

67. Борковић Софка, 2 године
68. Брачило Видосава, 3 године
69. Марководић Невенка, 8 година
70. Мајданац Смиља
71. Вујковић Нада, 3 године
72. Зораја Стана, 5 година
73. Врачар Милка, 10 година
74. Шимић Милева, 5 година
75. Кораћ Даница, 2 године
76. Радовановић Косара, 3 године
77. Радовановић Радмила, 1 година
78. Радонић Стана, 8 година
79. Душанка (Никола и Сава) Галић, 6 година, Подина, Кераковица
80. Савић Душанка, 6 година
81. Јанковић Марица, 2 године
82. Јањић Миља, 7 година
83. Ивчић Јела, 4 године
84. Грујић Милица, 3 године
85. Јовичић Омица, 6 година
86. Јурић Јела, 2 године
87. Рађеновић Љубан, 10 година
88. Радичевић Марица, 11 година
89. Раић Милан, 2 године
90. Тошић Живко, син ратара, 12 година, Гажци, Босанска Градишка
91. Грујић (Ђуро и Јела) Миле, 11 година, Костајница
92. Кондић Милан, 6 година, Костајница
93. Гавран Влатко, 2 године
94. Ласић Ђуро, 5 година
95. Лабаш Милош
96. Лесић Мирко, 3 године
97. Марић Мирко, 4 године
98. Марчић Никола, 3 године
99. Кузмановић Ђуро, 8 мјесеци
100. Кузман Бранко, 2 године
101. Кукић Лазо, 2 године
102. Коњевић Милан, 18 мјесеци
103. Шепаровић Славко, 2 године
104. Сврљуга Светозар, 2 године
105. Субашић Милан, 2 године
106. Врчић Дане, 2 године

107. Врачар Мирко, 9 година
108. Зораја Јово, 3 године
109. Заставниковић Алекса, 6 година
110. Вујетић Јово, 4 године
111. Вујић Саво, 6 година
112. Шкорић Велимир, 3 године
113. Шкорић Рајко, 2 године
114. Томић Мићо, 5 година
115. Трифуновић Саво, 7 година
116. Васиљевић Спасоје, 4 године
117. Видаковић Божо, 7 година
118. Велимир Илија, 9 година
119. Жарковић Бранко, 2 године
120. Селимовић Селим, 12 мјесеци
121. Калинић Душан, 2 године
122. Гркинић Никола, 2 године
123. Хајдин Душан, 12 година
124. Филиповић Здравко, 3 године
125. Мисирача Милан, 5 година
126. Миљеновић Миле, 6 година
127. Милендачић Драга, 7 година
128. Милендачић Душан, 14 година
129. Петковић Милан, 4 године
130. Пешић Адам, 9 година
131. Поповић Никола, 2 године
132. Миљенић (Петар и Стојанка) Живко, 5 година
133. Радић Милан, 2 године
134. Радић Стојан, 2 године
135. Савић Владо, 4 године
136. Совуљага Саво, 4 године
137. Самарџија Драгомир, 4 године
138. Михаљевић Бошко, 2 године
139. Митровић Гојко, 2 године
140. Опачић Миле, 6 година
141. Отковић Раде, 5 година
142. Комленић Илија, 14 година
143. Малбаша Милутин, 9 година, Млака
144. Малбаша (Митар и Милица) Светозар, 11 година, Млака
145. Лабош Стојан, 18 година, Турјак, Босанска Градишка
146. Бјелош (Василије и Милица) Душан, 13 година

147. Блануша Љубан, 3 године, Костајница
148. Савановић Марко, 16 година, Млака
149. Радовић Стјепан, 7 година, Мало Павково
150. Вукмановић Миладин, 2 године
151. Вујичић (Никола и Петра) Мирко, 12 година, Челебинци, Босанска Дубица
152. Шеркић (Јованке) Милош, 3 године, Требовљани
153. Стрика Станко, 1 година, Босанска Дубица
154. Сибинчић Остоја, 9 година, Рајићи
155. Бакић Милинко, 2 године
156. Барач Илија, 9 година
157. Биљановић Бранко, 5 година
158. Биљановић Мирко, 2 године
159. Блесић Намик, 3 године
160. Муслин Душан, 5 година
161. Бараћ Митар, 8 година
162. Бркић Гојко, 11 година
163. Брканац Саво, 7 година
164. Бабић Бранко, 2 године
165. Булетинац Живко, 2 године
166. Манојловић Чедо, 11 година
167. Цимеша Миле, 6 година
168. Колоџић Миладин, 4 године
169. Дакић Љубица, 3 године
170. Демоња (Петар и Стана) Ћуро, 12 година
171. Ћуретић Вујадин, 3 године
172. Драгојевић Љубишко, 2 године
173. Драгојевић Спасоје, 2 године
174. Дугић Љубан, 3 године
175. Дражић Васо, 1 година
176. Ћакула Милан, 2 године
177. Блажунац Марко, 5 година
178. Галоња Душан, 18 мјесеци
179. Огњен Велимир, 14 мјесеци
180. Лендес Саво, 1 година
181. Секулић Спасоје, 11 година
182. Мамић Милан, 3 године
183. Вилендачић Душанка
184. Вучковић Бранка
185. Стакић Маја

186. Шмитран Невенка
187. Поповић Ранка, 8 година
188. Самарџија Јованка, 3 мјесеца
189. Радуловић Милош
190. Чирић Душан
191. Спасић Лазар, 2 године
192. Драгојевић Илија
193. Црнобрња Јован
194. Манојловић Ђуро
195. Брцковић Бранко
196. Божић Вјекослав
197. Богојевски Андреј
198. Блесић Бранко
199. Беливук Драгољуб
200. Бјелош Грујо
201. Вуковић Милан
202. Ненадовић Јово
203. Миле Петић
204. Јањанин Васо
205. Васиљевић Лука
206. Шливар Радислав
207. Крњајић Владо
208. Какош Недељко
209. Какош Драгица
210. Зорић Ратко
211. Зорић Јела
212. Зорић Милутин

Без имена и презимена:

Сачуване су 103 „разгледнице“, од чега 58 дјечака и 45 дјевојчица.

0-1 године	1-2	2-4	4-6	Неутврђено
13	14	13	1	62

Сва дјеча била су православне вјероисповијести.⁷

⁷ Меморијални музеј на Мраковици, ф. 24, 1/378-1/ 481.

Obrazac A

broj 1188/1942

RAZGLEDNICA

Bolesnik: *Dr. Krištan*

ZAGREB

A. Pitanja koja se tiču svakog bolesnika		
1	Porodilsko i rađanje kao normalno, a kod koje djece i razlozi?	<i>N. V. broj 1188/1942</i>
2	Normalno rađanje?	
3	Da li je bilo nekih znakova bolesti prije i nakon rađanja?	<i>prosvet.</i>
4	Ali je bilo nekih znakova bolesti prije i nakon rađanja?	
5	Postojale li neke posebne okolnosti?	<i>Dr. Krištan</i>
6	Došlo je li do...	
7	Došlo je li do...	
8	Došlo je li do...	
9	Došlo je li do...	
10	Došlo je li do...	
11	Došlo je li do...	
12	Došlo je li do...	
13	Došlo je li do...	
14	Došlo je li do...	
15	Došlo je li do...	
16	Došlo je li do...	
B. Pitanja, koja se tiču samo oženjenih ili udatih osoba:		
17	a) Kada je godišnjica rođenja...	
18	b) Kada je oženjen...	
19	c) Kada je dobio...	
20	d) Kada je dobio...	
C. Pitanja — C. Opaske, koje se tiču svih osoba:		
21	a) Da li je osoba...	
22	b) Tko je...	

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GRADSKA BOLNICA ZA ZARAZNE BOLESTI
ZAGREB

Broj: 1942

U ZAGREBU, dan 27. VII 1942

„Разгледница“ из Болнице за заразне болести у Загребу.
Примјер разгледнице без података о имену и презимену дјетета.

Obrazac A
 Jul br. 2450/92
RAZGLEDNICA I/85.
 D. Vrhovca
 Zagreb

A. Pitanja koja se tiču svakog mrtvaca

1	Prezime i ime pokojnika, a kod muškaraca i prezime maternje	Radosav Zarka Zborni Julija
2	Vještina	pušt.
3	Da li pokojnik u skladu sa zakonom bio ili nije bio vojni ili civilni službenik ili pripadnik vojske ili policije ili službenik u službi bez obzira na vojni ili civilni status	da
4	Što pokojnik prije svoje smrti radio, bio ili nije bio vojni ili civilni službenik, pripadnik vojske ili policije ili službenik u službi bez obzira na vojni ili civilni status	učio knjige
5	Podaje li za pokojnika kakve god informacije o njegovom životu, obrazloženje i ostale stvari	općje im. J. Zborni
6	Redno mjesto	domovna
6a	Zastupnik obitelji	Julija
7	Dan rođenja (Ako se ne zna, onda se kaže, kao da je rođen u istom mjestu kao i pokojnik)	5 god
8	Obratiti pažnju: ako se ne zna, onda se kaže, kao da je rođen u istom mjestu kao i pokojnik	
9	Spol	Zaruka
10	Maternalno ime	
11	Mjesto smrti, datum i sat smrti. Ako je smrt nastupila u ratu, onda se kaže, kao da je rođen u istom mjestu kao i pokojnik	Zakona Vrhovca Zgb.
12	Dan i sat smrti	2. 11. 1945. u 19h
13	Dan i sat pogreba	3. 11. 1945.
14	Opće ime i prezime maternje pokojnika i ostale stvari. U slučaju smrti u ratu, onda se kaže, kao da je rođen u istom mjestu kao i pokojnik	Antonićević Julijana nam.
15	Ime ličnika, koji je bio pogrebni	Julijana Vrhovca

B. Pitanja koja se tiču samo ozbiljenih (užutih)

16	a) Kako je godina sačinjenosti, koji je razred i ostale stvari u vezi sa službenim činom pokojnika, kojega se traži podaci po A.	
	b) Kako je u tom razredu službeni čin (i razred)	
	c) Kako je od te djece još na životu	
	d) Kako je godina sačinjenosti i koji razred u vojsci pokojnika ili njegova žena	

C. Napomene za posebne slučajeve

17	a) Je li pokojnik umro u vojsci ili u ratu, i to u kojem se mjestu bio u ratu, i to u kojem se mjestu bio u ratu	
	b) Traži se, ako je pokojnik bio u vojsci ili u ratu, i to u kojem se mjestu bio u ratu, i to u kojem se mjestu bio u ratu	

U ZAGREBU, dan 5. 11. 1945.

104/45
194

MEZARNA DRŽAVA NOVATKA
 GRAD - A BOLNICA ZA ZABRAZU BOLESTI
 ZAGREB

Примјер „разгледнице“ са пуним подацима.

„Историје болести“*Само име или само презиме:*

Садржи 20 картона, од тога три дјечака и 17 дјевојчица.

1-2 године	2-4	4-6	Неутврђено
3	4	2	11

Податке о вјероисповијести садрже сви картони - 19 православних и једно римокатолик.⁸

За разлику од архиве гробља Мирогој, архива Градске болнице за заразне болести, тј. „историје болести“, пружају више података, јер садрже и информације о отпуштеним пацијентима. Поред имена умрле дјеце налази се крст као ознака, док је на картонима отпуштене дјеце забиљежено у каквом стању се дијете отпушта, а на мањем броју и податак о томе куда је дијете отишло након отпуштања.

И ова документација се састоји од картона који садрже пуно име и презиме, само име или презиме, и оне са ознаком „Н. Н.“

Са именом и презименом:

Сачувано је 16 картона дјеце која су отпуштена из болнице - седам дјечака и девет дјевојчица.

0-1 год.	1-2	2-4	4-6	6-8	Неутвр.
2	3	4	3	2	2

Сачувано је и 56 картона са пуним именом и презименом умрле дјеце. Ова имена у потпуности се поклапају са подацима на „разгледницама“.

*Само име или презиме:*Садржи 12 „историја болести“, од чега 11 умрлих и једно отпуштено дијете, 11 девојчица и један дјечак.⁹

⁸ Меморијални музеј на Мраковици, ф. 24, 1/482-1/502.

⁹ Меморијални музеј на Мраковици, ф. 24, 1/503-1/601.

GRADSKA BOLNICA ZA ZARAZNE BOLESTI POD UPRAVOM NEZAVISNE DRŽAVE

Priljezni/natični/ broj

1106 / 42

POVIJEST BOLESTI I/2

Ime i prezime

Knežević Goran

Godina rođenja

4901

Prilježen-a u bolnicu

Vjeraispovijest

dana 13/VIII 42

Bračno stanje

Opušten-a iz bolnice

Zanimanje

dana 24. VIII 42

Mjesto rođenja

bio /bila/ u bolnici na lie

Mjesto nasliednosti

Občina

Kako je otpušen-a inly

Kojar

Od kuda je došao-la

Diagnoza

Enterocolitis ac.; Inacitio

„Историја болести“ из Градске болнице за заразне болести

Lt. procerus

Subs variis, mias, slab,
afebrilem, puls metou, Kura
tu tidium piritime i oprebo

glora prasine, ois, us, u
frik nests obloem, zdujila o
vratu b. 2078 2078

Cor l. o. 1248

Sub nests obloem

S. ablatum nests mod

metou, nje opti

Elu rem' deti oxim

pramzime na koi v. k

Nalaz tak i k. v. u pri

1248 1248

„Историја болести“, задња страна

Ime i prezime	Zemlja	Mjesto gdje je umro			Uzrok smrti	Bolest	Dana smrti
		Ime ulice	Broj kuće	Opština			
31 17. Pally v. Švic				kuća kraljevske jurgovne	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic Amstam				kuća	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic Cinić M. 628				kuća	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic Lopitov Stoj				kuća	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic Maletić 1287				kuća	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic Ladićev				kuća	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic Šivac				kuća	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic Jurić Krašan, okt 1917		Švic		kuća kraljevske jurgovne	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic M. N.				kuća kraljevske jurgovne	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic M. N. 50 m.				kuća kraljevske jurgovne	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic M. N. 70 ž.				kuća kraljevske jurgovne	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	
17. Švic M. N. 10 -				kuća kraljevske jurgovne	9. Škrljeva gribova	18. 11. 1917	

Факсимил странице из књиге умрлих из Градске болнице за заразне болести у Загребу

0-1 године	1-2	2-4	8-10
5	5	1	1

Без имена и презимена:

Према овим картонима, осморо дјеце је отпуштено, три дјечака и пет дјевојчица, њих петоро је враћено у Јосиповац, док за осталих троје не пише гдје су завршили. Без имена и презимена је и 59 картона умрле дјеце – 25 дјевојчица и 34 дјечака.

0-1 године	1-2	2-4	Неутврђено
37	17	2	4

Завод за одгој глухонијеме дјеце, Илица 83, Загреб

Завод за одгој глухонијеме дјеце био је једно од највећих прихватилишта¹⁰. О стању у овом заводу најбоље свједочи извјештај др Фрање Пермуша, од 31. јануара 1943. године, у чијем прилогу се налази листа болести за 5.621 дијете које је прошло кроз овај завод од јула 1942. год. до јесени 1943. год.¹¹ Из листе се види да су дјеца боловала од 38 врста болести.¹² У гробљанској архиви пронађено је 85 „разгледница“ дјеце умрле у овом заводу.

Без имена и презимена:

Њих 26, од чега 14 дјечака и 12 дјевојчица.

¹⁰ Завод се налазио под директним патронатом Министарства унутрашњих послова, и на инсистирање професора Камила Бреслера одређен је за прихват жена и дјеце из Старе Градишке.

¹¹ По ријечима професора Људевита Шафарића, који је у то вријеме био управник Завода за глухонијему дјецу, кроз Завод је прошло око 13.000 дјеце, од пет-шест па до четрнаест година. Мања дјеца од рођења па до пет-шест година упућивана су у Јосиповац. Д. Томић, *Пушевима смрти козарске дјеце*, Национални парк „Козара“, 1990, стр. 89.

¹² Д. Лукић, *Родишељ покошеној нарашћаја*, Београд 2008, стр. 181.

0-1 године	1-2	2-4	4-6	Неутвр- ђено
1	12	10	1	1

И ови картони садрже податке о вјероисповијести, па се види да је 21 дијете било православне вјероисповијести, једно исламске, једно римокатоличке, и четири картона са ознаком непознато.

Само име или њезиме:

Садржи 20 „разгледница“, 10 дјечака и 10 дјевојчица.

1-2 године	2-4	4-6
4	10	6

Православне дјеце 18 и два картона са ознаком непознато.

Са именом и њезименом:

Пронађено је 39 „разгледница“, а већина их садржи и име оца и мајке, као и мјесто рођења. Ради се о 17 дјечака и 22 дјевојчице.

0-1 године	1-2	2-4	4-6	6-8	10-12
2	12	19	3	2	1

Сва дјеца била су православне вјероисповијести. Као најчешћи узроци смрти наводе се *pneumonia morbilli*, *difteria*, *bronchopneumonia*, *enterocolitis*, а дјеца су често боловала неколико болести одједном.¹³

Списак:

1. Савковић (Јово и Стоја) Милан, 2 год., Драксенић, Босанска Дубица
2. Видовић (Перо и Стана) Љубан, 3 год., Гуњевац, Босанска Дубица
3. Берић (Раде и Зорка) Божо, 3 год., Раковица, Босанска Дубица
4. Лончар (Милан и Јела) Милутин, 2 год., Међеђа, Босанска Дубица

¹³ Меморијални музеј на Мраковици, ф. 24, 1/603-1/625.

Ukupno.....	110	110	110
Ukupno.....	403	403	403
Ukupno.....	48	48	48
Ukupno.....	408	408	408
Ukupno.....	30	30	30
Ukupno.....	62	62	62
Ukupno.....	6078	6078	6078
Ukupno.....	814	814	814
Ukupno.....	7	7	7
Ukupno.....	445	445	445
Ukupno.....	70	70	70
Ukupno.....	99	99	99
Ukupno.....	19	19	19
Ukupno.....	480	480	480
Ukupno.....	3200	3200	3200
Ukupno.....	5320	5320	5320
Ukupno.....	17	17	17
Ukupno.....	3070	3070	3070
Ukupno.....	1960	1960	1960
Ukupno.....	1370	1370	1370
Ukupno.....	86	86	86
Ukupno.....	23	23	23
Ukupno.....	32	32	32
Ukupno.....	1360	1360	1360
Ukupno.....	289	289	289
Ukupno.....	2	2	2
Ukupno.....	244	244	244
Ukupno.....	8	8	8
Ukupno.....	6	6	6
Ukupno.....	152	152	152
Ukupno.....	78	78	78
Ukupno.....	265	265	265
Ukupno.....	22	22	22
Ukupno.....	2315	2315	2315
Ukupno.....	5	5	5
Ukupno.....	15	15	15
Ukupno..... 30 164			
Ukupno.....	61	65	16
Ukupno.....	8	9	2
Ukupno.....	2	1	"
Ukupno.....	3	1	"
Ukupno.....	13	9	"
Ukupno.....	2	1	"
Ukupno.....	2	1	"
Ukupno.....	1	1	"
Ukupno.....	5	1	"
Ukupno.....	4	2	1
Ukupno.....	1	-	1
Ukupno.....	-	-	1
Ukupno.....	-	2	"
Ukupno.....	93	93	13
Ukupno.....	21	21	21

Факсимил извјештаја о здравственом стању дјече у Заводу за глухонијеме у Загребу из кога се види да је овдје боравило 5.612 малих логораша који су боловали од 38 врста различитих обољења у 30.254 случаја

5. Мишић (Марјан и Љуба) Љубомир, 3 год., Гуњевци, Босанска Дубица
6. Бразов (Милка) Остоја, 5 год., Комленац, Босанска Дубица
7. Пралица (Стево и Милка) Марко, 7 год., Комленац
8. Буразор (Раде и Марија) Перо, 2 год., Бјелајци, Моштаница
9. Црномарковић (Милан и Миља) Бошко, 3 год., Мирковац
10. Ћенадија (Љубан и Вукосава) Радомир, 3 год., Мирковац, Босанска Дубица
11. Малбаша Јован, 11 год., Млака, Јасеновац
12. Ивковић (Ћуро) Милоје, 3 год., Челебинци, Босанска Дубица
13. Глигић Светозар, 1 год.
14. Бјеливук раније Беливук Слободан, 2 год.
15. Поповић Павле, 6 год.
16. Пурета Васо, 8 год.
17. Шиник Мирко, 18 мјесеци
18. Ћукић Босиљка, 2 год.
19. Јагодић Даница, 2 год.
20. Вујић Зорка, 3 год.
21. Шиник Босиљка, 2 год.
22. Радојчић Ружа, 4 год.
23. Радојчић Ружа, 3 год.
24. Милковић Даница, 3 год.
25. Лендић Милица, 20 мјесеци
26. Кучук Савка, 20 мјесеци
27. Каран (Остоја и Зорка) Видосава, 3 год., Хајдеровци
28. Колунџић (Стеван и Десанка) Радојка, 16 мјесеци, Шпановица
29. Кондић (Џвијо и Јованка) Радосава, 3 год., Слабиња
30. Марчић (Остоје) Милка, 9 мјесеци, Међеђа, Босанска Дубица
31. Михајловић
(Михајло и Стана) Стоја, 1 год., Драксенић, Босанска Дубица
32. Пекић (Стојан и Стана) Анка, 4 год., Агинци, Босанска Дубица
33. Ручнов (Милош и Пава) Јела, 2 год., Вријоци, Босанска Дубица
34. Ћапа (Раде и Стоја) Милка, 4 год., Међувође, Босанска Дубица
35. Мисирача (Душан и Сока) Стана, 3 год., Котуревци
36. Миросав (Јефто и Вукосава) Нада, 2 год., Шеварлије
37. Каран (Лука и Стоја) Смиља, 3 год., Међувође, Босанска Дубица
38. Пралица (Стево и Мика) Милка, 2 год., Комленац
39. Сушић (Стеван и Илинка) Зорка, 6 год., Равнице¹⁴

---

¹⁴ Исто.

Дјечји дом „Јосиповац“

На Јосиповцу је било друго велико прихватилиште за дјецу с Козаре. Први транспорти дјеце овдје су стигли у јулу 1942. год. Сва дјеца су била потпуно исцрпљена а умирање је било масовно. Од 895 беба, колико их је примило ово прихватилиште, за неколико дана умрло је 530. Умрли су замотавани у папир и сахрањени на посебној парцели гробља Мирогој.¹⁵ У гробљанској архиви пронађене су 352 „разгледнице“ дјеце довезене са Јосиповца.

Без имена и презимена:

На 239 „разгледница“ нема имена ни презимена, а ради се о 128 дјечака и 111 дјевојчица.

0-1 године	1-2	2-4	4-6	Неутврђено
146	49	7	1	36

Само име или презиме:

Налази се на 12 картона, шест дјечака и шест дјевојчица.

0-1 године	1-2	2-4	Неутврђено
7	1	1	3

На овим картонима нема података о вјероисповијести.

С именом и презименом:

Пронађена је 101 „разгледница“, од тога 35 дјечака и 66 дјевојчица.

0-1 године	1-2	2-4	4-6	Неутврђено
49	28	14	3	7

¹⁵ Д. Лукић, н. д., стр. 181.

Свега осам картона садржи ознаку вјероисповијести, и то шест православних и два римокатоличке. Из табела можемо закључити да су у дом на Јосиповцу довожена углавном јако мала дјеца, највећи број су новорођенчад, њих 202.¹⁶

*Списак:*¹⁷

1. Јово (Никола и Дева) Шиник, 5 год., Врбоско
2. Оловишк (Урош и Радосава) Остоја, 15 мјесеци, Међувође
3. Вукашин (Митар и Анка) Марин, 2 год., Побрђани, Костајница
4. Ђук (Милош и Милка) Марко, 11 мјесеци
5. Ручнов Црномрња раније Црномрња, 2 год.
6. Трубарац Миленко, 2 мјесеца
7. Шиник Живко, 2 год.
8. Вукман Рајко, 1 год.
9. Обрадовић Теодор, 1 год.
10. Пејић Милован, 11 мјесеци
11. Милекић Вид, 1 год.
12. Микадовић Мирко, 3 год.
13. Мухајковић Јосип
14. Бјелић Бранко
15. Каран (Душан и Мика) Бранко, 18 мјесеци, Мракодол, Костајница
16. Живановић (Илија и Дуња) Миленко, 4 мјесеца, Међувође, Босанска Дубица
17. Драгојевић Божо
18. Драгојевић Милан, 3 год.
19. Ђапа Ратко, 14 дана
20. Мајановић Ђевад
21. Грујшчић Милан, 3 мјесеца
22. Кажих Рајко
23. Савановић Перо, 1 год.
24. Гончин Томо, 11 мјесеци
25. Хребјеновић Живко, 6 мјесеци
26. Црномрња Свето, 1 год.
27. Драгојевић Милан, 2 год.
28. Досић Остоја, 18 мјесеци
29. Деспотић Марко, 18 мјесеци
30. Слијепчевић Илија

¹⁶ Меморијални музеј на Мраковици, ф. 24, 1/626-1/978.

¹⁷ Исто.

31. Злојутро Милорад, 1 год.
32. Зорић (Јово и Мира) Бошко, 15 мјесеци, Међувође
33. Кос (Лишко и Миља) Невенка, 3 год., Међувође
34. Вујасин (Никола и Миља) Миле, 1 год., Костајница
35. Вучковић (Никола и Стана) Ђуро, 4 год., Кузмица
36. Драгичевић (Миле и Боса) Зорка, 6 мјесеци, Влашковци, Босанска Дубица
37. Кесић (Стево и Милена) Душанка, 18 мјесеци, Међувође
38. Кудић (Мирко и Миља) Радосава, 3 год., Тукључани, Босанска Дубица
39. Вуковић Марија, 8 мјесеци
40. Зорић Анка, 10 мјесеци
41. Жигић Видосава, 1 мјесец
42. Пајић Даница, 2 год.
43. Пајић Драгица
44. Декић Стана, 3 год.
45. Царић Видосава, 2 год.
46. Црнобрња Марица, 6 мјесеци
47. Илишчевић Нада, 9 мјесеци
48. Ивановић Босилка, 3 год.
49. Ивановић Благојка, 6 мјесеци
50. Бобар Гордана, 2 год.
51. Грујић Милена, 1 год.
52. Секулић Милка, 3 год.
53. Гајић Петрац
54. Јефтенић Милева, 6 мјесеци
55. Драгојевић Милкица, 1 год.
56. Луча Невенка, 2 год.
57. Лесић Мирјана, 2 год.
58. Лабош Душанка, 13 мјесеци
59. Кукавица Миљка, 7 мјесеци
60. Колунцић Босилка, 2 год.
61. Колунцић Вида, 14 дана
62. Коловра Драгица, 2 год.
63. Муратовић Томо, 1 год.
64. Милетић Нада, 5 мјесеци
65. Маринић Савка, 2 год.
66. Марковић Цвијета, 14 мјесеци
67. Марић Даринка, 7 мјесеци
68. Луча Милена
69. Перић Софија, 3 мјесеца

70. Лемита (Радован и Зорка) Милка, 1 год., Мирковац, Босанска Дубица
71. Панић Драгица, 15 мјесеци
72. Поповић Кошавка, 2 год.
73. Петковић Смиља, 2 год.
74. Плајжић Богданка, 2 мјесеца
75. Рајлић Милка
76. Ратић Милена, 6 мјесеци
77. Савановић Невенка, 5 год.
78. Севић Невенка, 12 мјесеци
79. Љубичић Радојка, 7 мјесеци
80. Суботић Бранка, 12 мјесеци
81. Бабић Стана, 2 год.
82. Буразор Роса, 3 год.
83. Биљановић Јованка, 1 мјесец
84. Бариановић Милосава, 13 мјесеци
85. Бакић Љубица, 5 мјесеци
86. Мариновић Радисава, 2 год., Добрљин, Босански Нови
87. Матаруга Драгиња, 6 мјесеци, Раковица
88. Павић (Станко и Петра) Савета, 3 год., Двориште, Босанска Дубица
89. Перушић (Константин и Коса) Добрила, 2 год., Раковица, Босанска Дубица
90. Рељановић (Милан и Јела) Милена, 3 год., Војскова, Босанска Дубица
91. Рељић (Владо и Босиљка) Нада, 4 год., Челебинци, Босанска Дубица
92. Ружић (Милош и Петра) Љепосава, 3 год., Међеђа
93. Самарџија (Никола и Милица) Босиљка, 1 год.
94. Црнобрња (Коста и Коса) Радмила, 15 мјесеци, Комленци, Босанска Дубица
95. Ручнов (Милош и Данка) Сава, 8 мјесеци, Мирковац, Босанска Дубица
96. Бркић (Никола) Милка, Сански Мост
97. Блануша (Душан и Анка) Босиљка, 3 год, Календери
98. Стрика (Перо и Јованка) Милојка, 2 год., Комленац
99. Солдат (Јово и Анка) Даница, 25 дана, Слабиња
100. Смиљанић Славка, 2 год., Клековци, Босанска Дубица
101. Ећим Душан, 1 год.

Закладна болница „Ребро“, Загреб

Од седам „разгледница“, њих пет садрже пуно име и презиме, једна је без података и једна само са именом. Ради се о шест дјечака и једној дјевојчици. Само два картона садрже податке о старости, на оба се ради о дјеци од годину дана.

Списак:

1. Димитровић Рајко
2. Маринковић Саво
3. Пејић Мухарем
4. Ракић Душан
5. Стаиковић Цвијета.

Раскужна постаја

Са Раскужне постаје на Мирогоју је сахрањено 12 дјеце, 11 без наведеног имена и презимена, три дјечака и осам дјевојчица. Њих деветоро било је од 4-6 година, а двоје 6-8 год. Са пуним именом и презименом – један картон, дјечак од четири мјесеца:

1. Новковић Никола

На свим картонима је записано да се ради о транспорту из логора Стара Градишка.¹⁸

Болница „Сестара милосрдница“, Виноградска 29, Загреб

Из ове болнице на Мирогоју је сахрањено троје дјеце, двије дјевојчице и један дјечак. Једно дијете имало је 13 год., једно шест год., и једно двије године. Даље се види да су двоје били римокатолици, а једно православне вјероисповијести.¹⁹

Дјечја клиника

На парцели 142 мирогојског гробља сахрањено је 17 дјеце из ове клинике. Са пуним именом и презименом њих петоро, један дјечак и четири дјевојчице.

2-4 године	4-6	6-8	8-10
2	1	1	1

¹⁸ Меморијални музеј на Мраковици, ф. 24, 1/979-1/991.

¹⁹ Исто, 1/992-1/995.

Списак:

1. Гајић Милан, 10 год.
2. Бркановић Ана, 3 год.
3. Ђурић Зорка, 6 год.
4. Месић Марица, 3 год.
5. Шокчевић Зорка, 7 год.

Само име или презиме садржи 10 картона, пет дјечака и пет дјевојчица.

0-1 године	1-2	2-4	Неутврђено
3	3	3	1

Без имена и презимена су два картона, двије дјевојчице до годину дана.

Дјечје прихватилиште дома хрватских учитеља, Кукуљевићева 19, Загреб

У удружење учитеља у Кукуљевићевој улици смјештено је 60 дјеце и сва су за кратко вријеме умрла.²⁰ Од овог броја, судећи према картонима, на Мирогоју је сахрањено 34 дјеце. Са именом и презименом њих 11, три дјечака и осам дјевојчица. До узраста од годину дана било их је шесторо, док их је петоро било до двије године старо.

Списак:

1. Вуковић Петар, 16 мјесеци
2. Пајић Сава, 2 год.
3. Тркуља (Стане и Боса) Милан, 8 мј., Међувође, Босанска Дубица
4. Биљановић Даринка, 18 мјесеци
5. Бронза Мира, 8 мјесеци
6. Томић Видосава, 6 мјесеци
7. Радуловић Стојанка, 6 мјесеци
8. Матаруга Марија, 7 мјесеци
9. Јаковљевић Симеона, 2 год.
10. Милановић (Саво и Анка) Босиљка, 5 седмица, Мљечаница, Босанска Дубица

²⁰ Д. Лукић, н. д., стр. 181.

11. Буразор Невенка, 2 год., Међувође, Босанска Дубица

Без имена и презимена:

Већина картона нема податке о имену и презимену; од 23 таква картона, 13 су дјечаци, а 10 дјевојчице. Њих 16 је до узрасата од годину дана и седморо до двије године.

Зубна клиника Загреб

Само два картона, обје дјевојчице, пет и девет година.

Код усвојитеља

Из „разгледница“ видимо и да је деветоро дјеце завршило код усвојитеља, али нажалост ни они нису преживјели.

Са именом и презименом:

Само четири картона – три дјечака и једна дјевојчица. Једно дијете до двије године и троје до четири године.

Списак:

1. Превић Јелена, 1 год., Грегорјанчева 23, Загреб
2. Бијелић Драгутин, 12 год., Томиславов трг 20
3. Томаш Стево, 3 год., из Босанске Дубице, на одгоју код Милана Прошеника
4. Милановић Драго, 2 год., из Босанске Дубице.²¹

Само име или презиме:

Налази се на четири картона, а ради се о два дјечака и двије дјевојчице. Двоје их је било до 4 год., а два картона немају тај податак.

Без имена и презимена:

Један картон, дјевојчица од седам мјесеци.²²

²¹ Меморијални музеј на Мраковици, ф. 24, 1/996-1/1000.

²² Исто, 1/1001-1/1006.

2023.
 17. prosinca 1942. god.
 Z A G R E B
 Predmet: podaci.

MINISTARSTVO UNUTARNJIM POSLOVIMA
 GLAVNO KARNATALJSKO ZA USTRUŽINE I DRUŽIVNO OSIGURANJE
 ODJEL DRUŽIVNOG OSIGURANJA ZAŠTITE I SKRBI

u/
 Z A G R E B U .

Udovaljavajući nalocu naslova br. 97662-I-2-1942 od 3.XII.1942
 potpisano, upravi čast je izvijestiti da su izbjeglička djeca i to:

1. Tepšić Milan, 7 god. od Stojana i Mare iz Čaglića i kolonizirani p
2. " Milica 15 " " " " " " " " " " " " " "
3. Rajčević Stevo, 10 god. od Jove i Ljube iz Jasenovca, predan je na odgoj 9.X.1942. god. u školi Josipa Jurečevića Zagreb, Kuzmićeva ul. br. 2.
4. Kosić Miho, 11 god. od Gjura i Mare iz Jasenovca, koloniziran je društvu Karitas dne 9.X.1942 u župu Hlebine.
5. Gluvaković Gjoko, 11 god. od Mile i Danice iz V. Sabrdja, kolonizirani je po društvu Karitas 22.VIII.1942.

dok

1. Vanković Stoja	4 god. od Stojana i Mileve iz Gašćica		
2. " "	7 " " " " " "		
3. " Nikola	2 " " " " " "		
4. Tepšić Boško	7 " Stojana i Mare iz Čaglića		
5. " "era	7 " " " " " "		
6. Kovačević Ljubica	6 " Marka i Savke iz Turjaka		
7. " Vaso	5 " " " " " "		
8. " Boro	5 " " " " " "		
9. Batar Nedeljko	5 " Fere i Ljube Jasenovca		
10. Djević Mira	2 " Milana i Danice Grubišnog Polja		
11. Kotar Milan	9 " Zivke i Desanke Jasenovca		
12. Rajčević Zdravka	9 " ? ? " "		
13. Vuđrag Sava	4 " Mile i Dele Kastovca		
14. Kučnov Kosa	2 " Gjura i Milje Jokova		
15. " Miloš	8 " " " " " "		
16. " Roka	6 " " " " " "		
17. Zlatar Gojko	7 " " " " " "		
18. " Vada	7 " " " " " "		

nisu prošli kroz ovaj zavod.

UPRAVITELJ:
[Signature]

Попис колонизиране дјеце „по Каритасу“.

На преостала три картона нема података о томе гдје су дјеца боравила прије него што су сахрањена на Мирогоју. Један картон има пуно име и презиме – Савић Деса, 3 год., затим картон са именом Стана, 20 дана, и трећи картон дјечак, 18 мјесеци.

Закључак

Откриће ове документације, како оне са гробља Мирогој, тако и оне Градске болнице за заразне болести, имало је, и данас има, изузетан значај. У вријеме када је пронађена, највише је значила родитељима козарске дјеце, насилно отргнуте из њихових руку. Откриће ове документације многим је помогло да након година трагања пронађу своју дјецу. Нажалост, само су малобројни имали ту срећу да их пронађу живе. За оне друге, документација гробља Мирогој омогућила је макар сазнање о томе гдје су им дјеца сахрањена.

Данас ова документација има изузетан значај за историчаре. Овај прворазредни историјски извор свједочи о страдању српског народа са Козаре, о погрому дјеце до данас незапамћеном. Од 23.658 дјеце са Козаре, која су након офанзиве, љета 1942. године, одведена у логоре, ово нам омогућава да за њих 862 сазнамо и документима потврдимо, како су и гдје завршила. Осим тога, веома јасно и недвосмислено свједочи о геноцидном карактеру НДХ, њеном ставу и намјерама према српском становништву.

Извори и литература

Архива Меморијалног музеја на Мраковици, ф24

Драгоје Лукић, *Родишњел њокошеној нарашњјаја*, Београд 2008.

Душко Томић, *Пушевима смрти козарске дјеце*, Национални парк „Козара“ 1990.

Marina Ljubičić

Records of the Mirogoj Cemetary relating to the ordeal of children from Kozara

Summary: This paper is an attempt to review two sets of records pertaining to the ordeal of children from Kozara captured by the Axis forces during the offensive in the summer of 1942. The first set was discovered by Duško Tomić, the assistant of Dragoje Lukić, in the Mirogoj Cemetary archives in Zagreb. The second set was, around the same time, found by Dr Miljenko Aljinović, in the archives of the Clinic for Infective Diseases “Dr Fran Mihaljević” in Zagreb. The records are composed of patient case files for children who were treated in the clinic during 1942. Photocopies of both sets of these records were given to the Memorial Museum in Mrakovica (Kozara). Assuming that the original records are hardly accessible today, this paper aims not only to remind the researchers of its existence, but also to point to the information contained in the records.